

V. BÖLÜM- DEMOGRAFİK YAPI VE KONUŞULANIN ÖZELLİKLERİ

Demografik özellikler nüfusun yapısını, durumunu, dinamik özelliklerini ifade eder. Hane büyüklüğü o topluluğun aile yaşamı ile ilgili bilgilere açıklık getirmesi bakımından önemlidir. Konuşulanın özellikleri kapsamında konuşulanın statüsü, yaş yapısı, doğum yeri, eğitim durumu, medeni durumu, çalışma durumu ve kardeşlik özelliklerinden söz edilecektir.

5. Hane Kavramı ve Ana Ayrım

Tepeköy kırsal alan araştırmasının temel birimi 'hane' kavramıdır. Hane; ekonomik ve sosyo-kültürel bir birlik olup, bünyesinde hane halkı dediğimiz bir grup bulunur. Bu grup çoğu kez aile sözcüğü ile ifade ettiğimiz bir gruptur. Hane genellikle aynı çatı altında oturan birlik olarak tarif edilmektedir. Buradaki 'bir çatı' ifadesi dar manada düşünülmemelidir. Bir hane birden fazla evden meydana gelebileceği gibi, bir evde birden fazla hanenin bulunabileceği de unutulmamalıdır. (Akkayan 1979: 78)

Ana ayrım; veriler üzerinden karşılaştırma yapmak, benzerlik ve farklılıkları belirlemek için yapılan bir gruplama işlemidir. Verilerin çarpıcı bir şekilde sunulması, genç-yaşlı nüfus ve kuşaklar arasındaki farklılıkların daha iyi anlaşılabilmesi için ana ayrım olarak yaş seçilmiştir. Böylece ana ayrımın belirlenmesinde hane başkanlarının yaşları kullanılmıştır. Hane başkanı eşi kadınlarla yapılan mülakatlarda da hane başkanlarının yaşları dikkate alınmıştır. Sonuçta ana ayrım 'genç hane başkanı' ve 'yaşlı hane başkanı' olarak belirlenmiştir.

Tepeköy saha araştırmasının ana ayrımında kullanılan yaş sınırı -60 ve 61+'dır. -60 yaş grubunda bulunanlar 'genç hane başkanı', 61+ yaş grubunda bulunanlar ise 'yaşlı hane başkanı' olarak değerlendirilmiştir. Bu açıklamaları yaptıktan sonra Tepeköy'deki hanelerin özelliklerine yer verebiliriz.

5.1 Hane Nüfusu

Sınırları daha önceden verilen çalışma yapılan köyde ortalama hane nüfusunun 3.0 olduğu tespit edilmiştir. Hane başkanlarının yaşlarına bağlı olarak yapılan ayrım çerçevesinde hane nüfusuna bakılırsa genç hane başkanı olan hanelerde ortalama 3.6 kişinin yaşadığı ve bu hanelerin maksimum 7 kişiden oluştuğu, yaşlı hane başkanı olan hanelerde ortalama 2.5 kişinin yaşadığı ve bu hanelerin maksimum 6 kişiden oluştuğu görülür (Tablo:A-1).

5.2 Konuşulunun Özellikleri

Hane içinde her bireyin konumu, görevi ve yetkisi; yaş, cinsiyet, eğitim vb. özelliklerine göre belirlenir. Konuşulan kadınlar çoğunlukla hane içinde hane başkanı eşi statüsündedir. Genç hane başkanı grubunda 1 ve yaşlı hane başkanı grubunda 3 kişi olmak üzere toplam 4 kadın eşleri vefat ettiği için hane başkanı statüsünde bulunmaktadır (Tablo:B-1).

5.2.1 Yaş Yapısı

Konuşulunun özelliklerinden söz ederken bakılan diğer bir kriter de nüfusun yaş olarak gösterdiği kompozisyonun incelenmesidir. Nüfusun yaş yapısı günümüzde ülkelerin ekonomilerini, yatırımlarını ne yönde yapmaları gerektiğini ve nüfus politikasının ne durumda olduğunu göstermesi bakımından etkin rol oynar. Nüfusun yaş yapısı doğum-ölüm oranlarından, göçlerden ve savaşlardan direkt olarak etkilenir.

Tepeköy'de yaşayan kadınların yaş ortalamasına bakıldığı zaman ortalama yaşın 56.6 olduğu görülür. Genç hane başkanı grubunda ortalama yaş 48.8, yaşlı hane başkanı grubunda ortalama yaş 65.1 olarak hesaplanmıştır (Tablo:B-2). Sayısal verilere göre Tepeköy'de yaşayan kadınların yaş ortalamasının Türkiye geneline oranla daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

5.2.2 Doğum Yeri Yapısı

Tepeköy'de yaşayanların doğum yerleri öncelikle idari ayırım göz önünde tutularak analiz edilmiştir. Genç hane başkanı grubunda bulunanların %87.5'i köy orijinlidir. %12.5 oranında ilçe merkezinde doğan kişi vardır. Yaşlı hane başkanı grubunda ise köy kadınlarının tamamı köy orijinlidir (Tablo: B-3).

İl bazında bakıldığında kadınların %97.8'i Sinop doğumludur. Genç hane başkanı grubunda 1 kişi Rize doğumludur (Tablo:B-4). Bu verilere göre Tepeköy'ün başka illerden göç alan bir yerleşim yeri olmadığı sonucuna ulaşabiliriz.

5.2.3 Eğitim Yapısı

Eğitim kişinin hayatı boyunca içinde geliştiği bir süreç olarak yorumlanır. Antropolojik açıdan eğitim kişinin doğduğu andan başlayan bir süreç olarak kabul edilse de; bir nüfus grubunun eğitim açısından gösterdiği özelliklerden söz edilirken kurumsal eğitime katılan ve katılmayan kişi sayısı dikkate alınır. Araştırma kapsamında eğitimle ilgili elde edilen bilgiler öncelikle eğitimi olup olmama durumuna göre incelenmiştir. Okuma yazma bilmeyenler, okur-yazarlar ve ilkokuldan terk edenler eğitimi olmayanlar kapsamında; ilkokul ve ortaokul mezunları eğitimi olanlar kapsamında değerlendirilmiştir.

Tepeköy'deki kadınların % 60.9'unun eğitimi vardır. Hane başkanı yaşına bağlı olarak yapılan ana ayrım dikkate alınarak karşılaştırma yapıldığında genç hane başkanı grubunun yaşlı hane başkanı grubuna göre daha avantajlı olduğu görülür. Yaşlı hane başkanı grubunda 9 kişi okuma-yazma bilmez. Eğitimi olanlar içerisinde ilkokul mezunu olanların oranı yüksektir. Eğitim seviyesi ortaokul basamağının üstüne çıkamamıştır (Tablo:B-5). Tüm veriler göz önünde bulundurulduğunda Tepeköy'de kadınların eğitim hayatı içinde pek var olmadıkları anlaşılmaktadır (Grafik: 1).

5.2.4 Medeni Durum Yapısı

Medeni durum bir nüfus grubunun kültürel özelliklerini yansıtmaya bakımından önemlidir. Evlilik evrensel olarak tüm toplumlar için var olan bir yapıdır. Tepeköy'deki yaş ve eğitim yapısı ile ilgili özelliklerden bahsedildikten sonra nüfusun çoğunluğunun evli olabileceği tahmini kolayca yürütülmektedir. Verilere bakıldığında bu tahmin doğrudur. Tepeköy'de konuşulan kadınların %91.3'ü evlidir, %8.7' sinin eşi ölmüştür. Yaşlı hane başkanı grubunda eşi ölen kadınların oranı daha yüksektir (Tablo:B-6).

5.2.5 Çalışma Hayatının Özellikleri

Bir ülke için her zaman genç nüfusun bir avantaj olduğunu söylemek mümkün değildir. Önemli olan nüfusun yaş gruplarına dengeli bir şekilde dağılmasıdır. Tepeköy'de genç nüfus baskın olmamasına rağmen konuşulan kadınların %50 sinin çalıştığı görülür (Grafik: 2). Bu oran genç hane başkanı grubunda yaşlı hane başkanı grubundan %26.1 oranında daha fazladır. (Tablo:B-7).

Çalışılan işler toprak-tarla, hayvancılık ve küçük esnaf üçlüsü içinde toplanmıştır. Tablo:B-8'deki rakamlar gözden geçirildiğinde Tepeköy'de tarım ve hayvancılığın önemli yer tuttuğu anlaşılmaktadır. Toprak ve hayvancılık kırsal alanlarda geleneksel işler olarak sürdürülmektedir. Aile bireyleri bir arada çalışırlar. Tablo:B-9'daki verilere de bakıldığında çalışılan işlerin sektörünün %96.7 oranında aile işi olduğu görülmektedir.

5.2.6 Kardeş Yapısı

Kırsalda yaşayan ailelerde tek çocuk fazla rastlanır bir durum değildir. Bu durum kültürel, sosyal, psikolojik, kafa yapısı ve coğrafik birçok nedene bağlanabilir. Tepeköy'de araştırma kapsamında konuşulan 46 kadının tamamının kardeşi vardır. Ortalama kardeş sayısı 5.1'dir. Genç hane başkanı nüfusu grubunda maksimum kardeş sayısı 12 iken yaşlı hane başkanı grubunda maksimum kardeş sayısı 9'dur (Tablo:B-10,Tablo:B-11). Tablo:B-12 ve Tablo:B-13'e bakıldığında erkek ve kız kardeş sayılarının dengede olduğu görülür. Mülakat sırasında yapılan sohbetlerde kardeşlerin çocukluk dönemlerinde çok yakın oldukları ancak evlendikten sonra birbirlerinden koptukları hatta çok nadir görüştükleri öğrenilmiştir. Kız kardeşler birbirlerine daha yakındır. Ekonomik nedenler, değişen aile yapısı, zaman içerisinde edinilen sorumluluklar kardeşlerin birbirlerinden uzaklaşmasında etkin rol oynamaktadır.

Bundan sonraki bölümde konuşulan kadınların evlilik bilgilerine yer verilecektir. Evlilik bilgileri konuşulan kadın ve eşinin ilk evlilikleri olma durumuna bağlı olarak değerlendirilmiştir.